

Кілька слів про наукову честь

Наближається 1989 рік, а з ним і 90-річчя Тодося Миколайовича Мовчанівського. В порядній науковій установі, такій, наприклад, як Інститут археології АН УРСР, якому Т.М.Мовчанівський віддав свої найплідніші роки, варто було б відмітити урочисто його 90-річчя. Отож і відмічаємо, і для цього завідуючій відділом архіву Інституту С.О.Біляєвій та О.П.Калюк доручено підготувати наукову статтю. Та ба! Ті, що присвоїли підготовані Т.М.Мовчанівським рукописи до друку, постаралися так, що не лишилося й сліду од його особистих справ. Та й хто б це зберігав документи "ворога народу"?

Але хвилину... До редакції журналу "Археологія" зайшов якийсь селяк – Путь Андрій Леонтійович. Він приніс з собою не тільки статтю, в якій детально викладено життєвий і творчий шлях Т.М.Мовчанівського, а й два фото: групове – всього складу археологічної експедиції 1934 року в с. Райках і особисте фото с Тодосем Миколайовичем. Обидва фото роботи Василя Івановича Маслова – лінгвіста Київського державного університету. Він часто брав участь в археологічних експедиціях, керованих Т.М.Мовчанівським.

І тут, як кажуть, не зівай, Хомко, на те ярмарок! Фото перефотографували, поповнили архів (у статтю не пустили), біографічні дані, що їм бракувало, передрукували, і стаття С.О.Біляєвої, О.П.Калюк готова до друку, а Пуця А.Л. – за ворота...

На цьому можна було б і закруглятися, але невгамовний Путь подав статтю ще й до журналу "Пам'ятки України". Та ось якась таємнича рука давить на А.Н.Серікова (редактора видання. – УД), Серіков давить на Б.Біляшівського – і стаття Пуця про Т.М.Мовчанівського з журналу 1989-го, ювілейного, року випадає, а Путеві поштою надходить лист такого змісту:

"Вельмишановний Андрію Леонтійовичу!

Вашу статтю про Т.М.Мовчанівського ми передали на рецензію до Інституту археології АН УРСР. У рецензії вказується, що оскільки випадки привласнення Гончаровим, Корзухіною та Довженком не доведені документально, та за відсутності у Довженка монографії по Вишгороду, то варто поки що утриматися від публікації.

З пошаною, зав. відділом Б.Біляшівський".

Як я не добивався, щоб мені показали ту рецензію, її мені не показали. А це значить, що її у них нема, і напучення відбулося усно.

Тепер розглянемо аргументацію, на підставі якої статтю Пуця не допущено до публікації. Аргументів два. Перший – привласнення Гончаровим, Корзухіною та Довженком не доведені документально, і другий – відсутність у Довженка монографії по Вишгороду.

Розглянемо перший аргумент – привласнення не доведені документально. Це так, немає протокола, складеного слідчим карного розшуку. Але ж самі публікації є тим звинувачувальним актом у мародерстві Гончарова, Корзухіною та Довженка. За Т.М.Мовчанівського свідчить також його стаття – "Робота Райковецької археологічної експедиції, 1934 р.", – "Наукові записки ІІМК", 1935, 3-4, с.105. До того ж на боці Т.М.Мовчанівського ще й живий свідок А.Л.Путь, який був учасником розкопів протягом усього періоду роботи Райковецької археологічної експедиції з 1929 по 1934 рр. та брав участь у Вишгородській археологічній експедиції в 1935 та в 1937 роках.

Другий аргумент – відсутність у Довженка монографії по Вишгороду. На цей випадок народна мудрість припасла таку відповідь: "Не вмер Данило, а болячкою вдавило".

Хоч тепер і приділяють деяку увагу релігіям, але навряд чи знайдеться такий дивак, який повірив би у божественне перетворення рукописів Мовчанівського в друковані роботи Гончарова, Корзухіної і Довженка.

Хто ж це та таємнича особа, що так ревниво оберігає мародерів?

За висловом Серікова, це П.П.Толочко, він це робить для того, щоб одвернути всякі нападки з боку преси на свого вчителя В.Й.Довженка і зберегти його пам'ять незаплямованою. В цьому зв'язку принагідно згадати вислів Т.Г.Шевченка, устами музики – героя однойменної повісті (Т.Шевченко, Повісті. Державне видавництво художньої літератури, Київ – 1964, с.177), за перекладом М. Шумила: "Не пригадую, в якій саме книзі я вчитав такий афоризм, що коли ми бачимо мерзотника і не показуємо на нього пальцем, то й ми такі ж самі мерзотники".

Ви чуєте? Стаєш мерзотником, коли не вкажеш. Ну, а коли захищаєш, тоді що?

Отож захищення мародерів та укомплектування статті С.О.Біляєвій, О.П.Калюк нечесним, можна сказати, грабіжницьким способом згубно впливає на мораль деяких осіб керівного складу Інституту археології. Наприклад, вчений секретар Інституту Дмитро Никодимович Козак може, високо піднявши голову, звідти, з висоти, презирливо кинути вам: "А вы кто такой?", – "Старший науковий співробітник, – відповідаю я. – Учасник багатьох керованих Т.М.Мовчанівським археологічних експедицій; пам'ять про Тодося Миколайовича (фото, життєпис, автограф) проніс через десятиріччя сталінського терору і брежнєвського тліну, чого не спромігся зробити архів Інституту археології".

А от редактор журналу "Археологія" Тетяна Григорівна Рудніцька може з обуренням виголосити: "И что ему нужно, этому Путю, в восемьдесят лет?".

"Честі", – відповідь моя. – Честі, Тетяно Григорівно! Звичайної наукової честі, якої, на превеликий жаль, ні у Вас, ні у Вашого шефа – член.-кора АН УРСР Петра Петровича Толочка нема ні на гріш.

Обдираємо і мертвих, і живих. Та й доки ж це буде?

А.Л. ПУТЬ,
старший науковий співробітник,
кандидат наук

Джерело: <http://grinchenko-inform.kubg.edu.ua/zazoriv-pisneyu/>